

การประยุกต์ใช้บัญชีเพื่อการจัดการสำหรับการตัดสินใจผลิตเมล็ดพันธุ์

ข้าวตามระบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP: Seed)

: กรณีศึกษาของเกษตรกรในเขตจังหวัดพิษณุโลก

The Application of Managerial Accounting for Decision

Making on Producing Rice Seed by Good Agricultural

Practice of Rice Seed (GAP: Seed): The Case study

of Famers in Phitsanulok Province.

อุษณีย์ เส็งพานิช^{1*}

Usanee Sengpanich^{1*}

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามระบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP: Seed) ของเกษตรกรในจังหวัดพิษณุโลก 2) เปรียบเทียบต้นทุนเมล็ดพันธุ์ข้าวกับราคาจำหน่ายจากภาครัฐและภาคเอกชน 3) ศึกษาปัญหาในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามข้อกำหนดและเกณฑ์ตามมาตรฐาน GAP: Seed ประชากรคือเกษตรกร หน่วยงานผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวภาครัฐและร้านค้าเมล็ดพันธุ์ข้าวเอกชนในจังหวัดพิษณุโลก การเลือกและกำหนดขนาดตัวอย่างมีดังนี้ ในการศึกษาต้นทุนเมล็ดพันธุ์ข้าวตามระบบ GAP: Seed กำหนดตัวอย่างแบบเจาะจงเป็นเกษตรกรเจ้าของแปลงทดลอง 2 ราย การเปรียบเทียบต้นทุนเมล็ดพันธุ์กับราคาจำหน่ายจากภาครัฐและภาคเอกชน กำหนดตัวอย่างแบบเจาะจงให้ร้านค้าจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวในอำเภอเมือง 10 ร้าน เป็นตัวแทนภาคเอกชน ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวพิษณุโลกและสหกรณ์การเกษตรพรหมพิรามเป็นตัวแทนในภาครัฐ และการศึกษาปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามขั้นตอนและหลักเกณฑ์ตามมาตรฐาน GAP: Seed กำหนดขนาดตัวอย่างด้วยตาราง Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ 395 ราย เลือกตัวอย่างด้วยวิธีแบ่งชั้นภูมิตามอำเภอในจังหวัดพิษณุโลกและใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายเลือกตัวอย่างจากแต่ละอำเภอ เครื่องมือในการเก็บข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ แบบจดบันทึก และแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาใน

¹ อาจารย์ ดร. ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

* Corresponding author; email: u_sengpanich@hotmail.com

การศึกษาต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามระบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP: Seed) ของเกษตรกรในจังหวัดพิษณุโลก และเปรียบเทียบกับต้นทุนหรือราคาจำหน่ายจากภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการศึกษาระดับปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามขั้นตอนและหลักเกณฑ์ตามมาตรฐาน GAP: Seed ผลการวิจัยพบว่าต้นทุนเมล็ดพันธุ์ข้าวต่ออิกโลกรัมตามระบบ GAP: Seed คือ 9.74 บาท ส่วนราคาจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวพิษณุโลก คือ 21 บาท สหกรณ์การเกษตรพริราม 16 บาท และร้านค้าเอกชน 17.8 บาท ซึ่งสรุปได้ว่าราคาเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผลิตเองตามระบบ GAP: Seed มีต้นทุนต่ำที่สุด ดังนั้นเกษตรกรควรตัดสินใจเลือกผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามระบบ GAP: Seed ไว้ใช้เองมากกว่าการซื้อจากแหล่งอื่นๆ ส่วนปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามข้อกำหนด GAP: Seed พบว่าปัญหาในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ การปลูกซ่อมต้องใช้เมล็ดพันธุ์จากแหล่งเดียวกัน การใช้เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตเองต้องผ่านการรับรองจากกรมวิชาการเกษตรและการกำจัดวัชพืชที่ดี ไม่มีวัชพืชขึ้นรบกวนหรือมีน้อยกว่า 20% ของพื้นที่

คำสำคัญ: บัญชีเพื่อการจัดการ ต้นทุนการผลิต การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

Abstract

This research aimed to study the cost of rice seed produced by GAP: Seed and to compare it with those sold by the public sector and the private sector. Moreover, this research studied the extents of the problems of employing GAP: Seed process. Population was farmers, public seed organizations and private seed shops, in Phitsanulok, listed in the 2011 database of Phitsanulok Provincial Agricultural Extension Office. Purposive sampling was employed to select 2 groups of sample. First, a farmer, owning the experimented farm, was selected to study the cost of rice seed produced by GAP: Seed. Second, Phitsanulok Rice Seed Center, Phromphiram Cooperative and 10 rice seed shops in Muang district were selected to compare the cost of rice seed produced by GAP: Seed to the prices sold by the public sector and the private sector. Moreover, stratified sampling and simple random sampling were applied to select 395 samples, determined by Taro Yamane Table at 95% confidence, to study the extents of the problems of employing GAP: Seed process. Interviews and recordings were applied to collect

the data on the cost and the prices from the farmers, the public sector and the private sector, which were analyzed by content analysis technique. In addition, questionnaires were used to collect the data on the extents of the problems of employing GAP: Seed process, which was statistically analyzed by mean (\bar{x}) and Standard Deviation (S.D.). The research results showed that the cost of GAP rice seed was 9.74 baht/kilogram. This was the lowest price compared with those of state rice seed centers, agricultural cooperatives, and private rice seed shops, at 21, 16, and 17.80 baht per kilogram respectively. Therefore, farmers should make decision to produce rice seed by GAP: Seed themselves to obtain good quality seed to plant in their farms rather than buying seed from other sources. In addition, the first three high ranks of the problems of employing GAP: Seed in rice seed farming were as follows: firstly, the seed used for replanting must be from the same source as the former one, secondly, the self-produced rice seeds used for farming must be officially certified by Department of Agriculture and lastly, less than 20% of rice seed was allowed in the farm lands.

Keywords: Managerial Accounting, Cost, Rice seed production, Good Agricultural Practice (GAP: Seed)

บทนำ

ข้าวเป็นพืชอาหารหลักที่สำคัญของคนไทยและเป็นพืชเศรษฐกิจที่สร้างรายได้จำนวนมากจากการส่งออกให้แก่ประเทศไทย อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศผู้ผลิตข้าวด้วยกัน ข้าวไทยมีปริมาณผลผลิตต่ำและต้นทุนการผลิตสูงกว่าหลายประเทศ โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับเวียดนามที่เป็นคู่แข่งสำคัญของไทย ข้อมูลการค้าข้าวในตลาดอาเซียนในช่วงปี พ.ศ. 2551-2554 รายงานว่าเวียดนามมีผลผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่สูงเป็นอันดับ 4 ของเอเชีย และเป็นอันดับ 1 ของอาเซียน ในขณะที่ผลผลิตข้าวไทยเป็นอันดับ 13 ของเอเชีย และอันดับ 7 ของอาเซียน (อัครพิศาลวานิช, 2554) ส่วนในด้านต้นทุนการผลิตนั้น ในปี พ.ศ. 2552 ข้าวไทยมีต้นทุนการผลิตต่อเก็ลกรัมในช่วงนาปี 8.471 บาท และช่วงนาปรัง 6.794 บาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2552) ในขณะที่ต้นทุนของเวียดนามเพียง 3.08 บาท (ศักดิ์ดา ศรีนิเวศน์, 2551) ซึ่งการมีต้นทุนการผลิตสูงได้ส่งผลกระทบต่อตรงต่อความสามารถในการแข่งขันในตลาดส่งออกข้าวไทยเป็นอย่างมาก ดังข้อมูลในปี 2552 ที่ข้าวไทยมีราคาส่งออก 583 เหรียญสหรัฐ/ตัน แต่ราคาของเวียดนามเพียง

410-420 เจริญสุทนต์ (จันทร์จิรา พังวิริยะ, 2552) ทำให้ข้าวชาวไทยมีส่วนแบ่งในตลาดอาเซียนน้อยมาก ศักยภาพในการแข่งขันต่ำลงและอยู่ในภาวะชะลอตัว (อิทธิ พิศาลวานิช และคณะ, 2554)

เพื่อให้ข้าวไทยสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก การลดต้นทุนการผลิตเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้ข้าวไทยสามารถตั้งราคาขายให้ต่ำลงได้ ซึ่งวิธีหนึ่งในการลดต้นทุนการผลิตข้าวคือการใช้เมล็ดพันธุ์คุณภาพดีในการเพาะปลูกและใช้ในอัตราที่เหมาะสม จะทำให้ลดต้นทุนได้ประมาณ 300 บาทต่อไร่ และเพิ่มผลผลิตได้มากขึ้นร้อยละ 10 ถึง 20 (ดวงกมล เริ่มตระกูล, 2551) เพราะเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีมีความงอกสูงจึงใช้ในอัตราที่ต่ำกว่าเมล็ดพันธุ์ทั่วไป ทำให้ประหยัดต้นทุนค่าเมล็ดพันธุ์ต่อไร่ และเมล็ดพันธุ์คุณภาพดีจะให้ต้นข้าวที่มีความแข็งแรง เจริญเติบโตเร็วและทนทานต่อสภาพแวดล้อม จึงได้ผลผลิตสูงและลดต้นทุนค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช อย่างไรก็ตามในปัจจุบันเกษตรกรประสบปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์คุณภาพดี เช่น ในปี 2552 ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวหรือหน่วยงานภาครัฐที่มีมาตรฐานทั่วประเทศผลิตเมล็ดพันธุ์ได้ประมาณ 90,000 ตัน แต่ความต้องการใช้ของเกษตรกรมีสูงถึงประมาณ 1 ล้านตัน (มาฆะสิริ เขาวกุล และคณะ, 2554) ทำให้เกษตรกรต้องซื้อเมล็ดพันธุ์จากภาคเอกชนซึ่งยังไม่มีระบบควบคุมคุณภาพการผลิตอย่างเพียงพอมาใช้ในการเพาะปลูก (วิบูลย์ หงสยาภรณ์, 2553) ทำให้มีต้นทุนการผลิตสูงและได้ผลผลิตต่ำ ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของข้าวไทย (สมพร อิศวิลานนท์, 2554)

เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีให้เกษตรกรไทย การส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีไว้ใช้เองจึงเป็นแนวทางหนึ่ง ซึ่งกรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดทำระบบการจัดการคุณภาพการเกษตรตามมาตรฐาน คือ ระบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (Good Agricultural Practice: GAP) โดยได้กำหนดกระบวนการและหลักเกณฑ์สำหรับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพตามมาตรฐานของกรมการข้าว (GAP: Seed) ไว้ด้วย ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีได้ (กรมการข้าว, 2554)

จังหวัดพิษณุโลกมีพื้นที่เกษตรกรรมประมาณ 3,189,271 ไร่ และใช้ประโยชน์เป็นพื้นที่นามากที่สุด คือ 1,772,564 ไร่ (สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่, 2557) มีผลผลิตข้าวสูงเป็นลำดับที่ 4 ของประเทศต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2552-2554 คือ 514,470 ตัน 518,189 ตัน และ 616,220 ตันตามลำดับ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ม.ม.ป.) ในปัจจุบันเกษตรกรในจังหวัดพิษณุโลกประสบปัญหาขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีเช่นเดียวกับเกษตรกรทั่วประเทศ ซึ่งเกษตรกรแก้ปัญหาโดยซื้อเมล็ดพันธุ์จากแหล่งอื่นๆ เช่น ร้านค้าเอกชน ทำรับซื้อข้าวหรือเกษตรกรด้วยกันเอง เป็นต้น และเกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสำคัญกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีไว้ใช้เอง เพราะไม่มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจว่าเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตเองจะมีคุณภาพดีกว่าและต้นทุนจะต่ำกว่าเมล็ดพันธุ์ที่ซื้อจากแหล่งต่างๆ หรือไม่ และไม่มั่นใจว่าหากผลิตเมล็ดพันธุ์

ตามระบบ GAP: Seed แล้วจะเกิดปัญหาหรือสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนมาตรฐานที่กรมวิชาการเกษตรกำหนดได้หรือไม่ จากปัญหาของเกษตรกรดังกล่าว ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมและศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แต่ไม่พบว่ามีการศึกษาในเรื่องดังกล่าวมาแล้วแต่อย่างใด

ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพตามระบบ GAP: Seed ของเกษตรกรในเขตจังหวัดพิษณุโลก และเปรียบเทียบกับต้นทุนหรือราคาจำหน่ายจากแหล่งต่างๆ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และร้านค้า โดยใช้ทฤษฎีการบัญชีเพื่อการตัดสินใจในระยะสั้นเกี่ยวกับการตัดสินใจจะผลิตเองหรือซื้อจากบุคคลภายนอก (Make or Buy Decision) เป็นแนวทางในการศึกษา ซึ่งทฤษฎีนี้กำหนดไว้ว่าในการตัดสินใจว่ากิจการควรซื้อสินค้าจากภายนอกหรือผลิตเองนั้น ต้องพิจารณาและเปรียบเทียบกับต้นทุนในแต่ละทางเลือก แล้วเลือกทางที่มีต้นทุนต่ำที่สุด โดยแนวทางในการตัดสินใจ คือ หากต้นทุนในการซื้อจากภายนอกต่ำกว่าต้นทุนการผลิตเอง กิจการควรซื้อสินค้าจากบุคคลภายนอก แต่ถ้าต้นทุนจากการซื้อสินค้าจากภายนอกสูงกว่าต้นทุนจากการผลิตเอง ก็ควรตัดสินใจผลิตสินค้าเอง เพื่อลดต้นทุนของกิจการ (นวพร บุศยสุนทร และคณะ, 2555)

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามขั้นตอนและหลักเกณฑ์ตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP: Seed) โดยใช้ข้อกำหนดและเกณฑ์การประเมินระบบการจัดการคุณภาพ: การปฏิบัติการทางการเกษตรที่ดีสำหรับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (GAP: Seed) ของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเป็นกรอบในการศึกษา ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์และแนวทางที่เป็นประโยชน์สำหรับเกษตรกรในการใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจและการเตรียมความพร้อมเพื่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพไว้ใช้เอง ในขณะเดียวกัน ผลการวิจัยยังเป็นประโยชน์ต่อภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการเตรียมพร้อม การจัดการ และการแก้ปัญหาด้านเมล็ดพันธุ์ข้าวได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และให้การสนับสนุนและส่งเสริมเกษตรกรไทยให้ลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น อันจะส่งผลให้ข้าวไทยสามารถตั้งราคาที่แข่งขันได้และนำไปสู่การยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของข้าวไทยในเวทีการค้าโลก รวมทั้งพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศได้อย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาต้นทุนของการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP: Seed) ของเกษตรกรในเขตจังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อเปรียบเทียบต้นทุนเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผลิตตามระบบ GAP: Seed กับต้นทุนหรือราคาจำหน่ายจากภาครัฐ ภาคเอกชน
3. เพื่อศึกษาปัญหาของเกษตรกรในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามข้อกำหนดเกณฑ์และวิธีการตรวจประเมินระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (GAP: Seed) ของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

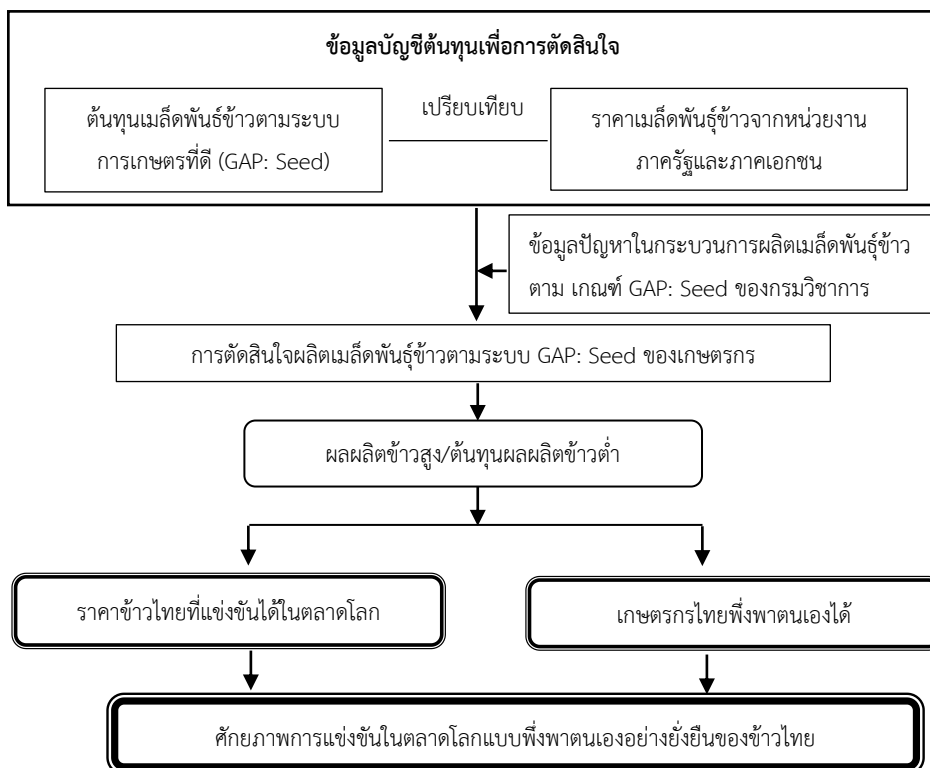
ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา มีดังนี้

1. การวิจัยนี้ใช้พันธุ์ข้าวพิษณุโลก 2 เป็นพันธุ์ในการศึกษาต้นทุนการผลิตตามระบบ GAP: Seed และเปรียบเทียบกับราคาจำหน่ายจากภาครัฐและภาคเอกชน
2. ในการศึกษาปัญหาของเกษตรกรในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามข้อกำหนดเกณฑ์และวิธีการตรวจประเมินระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (GAP: Seed) ของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2557) ซึ่งประกอบด้วย 8 ด้าน ดังนี้
 1. ด้านพื้นที่ปลูก
 2. การเตรียมเมล็ดพันธุ์
 3. การเตรียมดิน การปลูก และการดูแลรักษา
 4. การผลิตให้ปลอดจากพันธุ์ปน
 5. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว
 6. การเก็บรักษาและการขนย้ายผลิตผลภายในแปลง
 7. การจัดการกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลิตผลคุณภาพ
 8. การบันทึกข้อมูล

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

การศึกษานี้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้อุณหภูมิข้อมูลทางการบัญชีต้นทุนเพื่อการตัดสินใจ ด้าน “การตัดสินใจซื้อหรือผลิตเอง” ที่ว่าข้อมูลต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามมาตรฐาน GAP: Seed และข้อมูลจากการเปรียบเทียบต้นทุนกับราคาเมล็ดพันธุ์จากร้านค้าภาคเอกชนและหน่วยงานภาครัฐ จะทำให้เกษตรกรสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการตัดสินใจตามทฤษฎีการบัญชี เพื่อการจัดการได้ว่าควรจะผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ใช้เองหรือซื้อจากแหล่งภายนอกมาใช้ ในขณะเดียวกันข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตาม เกณฑ์ GAP: Seed ของกรมวิชาการเกษตร 8 ด้าน ก็จะเป็นประโยชน์ให้เกษตรกรนำไปใช้เป็นแนวทางเตรียมความพร้อม และแก้ปัญหาในการดำเนินการตามขั้นตอนและกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามระบบ GAP: Seed ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทำให้เกษตรกรมีเมล็ดพันธุ์คุณภาพดีใช้ในการเพาะปลูก ได้ผลผลิตข้าวที่มีผลผลิตสูงขึ้นและมีต้นทุนต่ำลง เมื่อข้าวไทยมีต้นทุนต่ำลงจะทำให้สามารถตั้งราคาขายที่แข่งขันได้ในตลาดโลก อันจะนำไปสู่การสร้างศักยภาพการแข่งขันในตลาดโลกแบบพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ประกอบด้วย

- หน่วยงานภาครัฐและร้านค้าเอกชน ตามทะเบียนผู้ผลิตและจัดจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว ปี 2554 ของสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพิษณุโลก

- เกษตรกรในจังหวัดพิษณุโลกตามฐานข้อมูลจำนวนครัวเรือนเกษตรกร (จปฐ.) จังหวัดพิษณุโลก ปี 2554 ของสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพิษณุโลก

2. กลุ่มตัวอย่าง การกำหนดขนาดและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้

- การศึกษาต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามมาตรฐาน (GAP: Seed) กำหนดตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 2 ราย เป็นเกษตรกรเจ้าของแปลงทดลองผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ในตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

- การเปรียบเทียบต้นทุนเมล็ดพันธุ์ตามระบบ (GAP: Seed) กับราคาจำหน่ายจากภาครัฐและภาคเอกชน กำหนดตัวอย่างแบบเจาะจงให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวพิษณุโลกและสหกรณ์การเกษตรพรหมพิรามเป็นตัวแทนในภาครัฐ และร้านค้าจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 10 ร้าน เป็นตัวแทนในภาคเอกชน

- การศึกษาปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามข้อกำหนดและวิธีการตรวจประเมินระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (GAP: Seed) ของกรมวิชาการเกษตร กำหนดขนาดตัวอย่างด้วยตาราง Taro Yamane ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ 395 ตัวอย่าง แล้วสุ่มเลือกตัวอย่างด้วยวิธีแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) ตามอำเภอในจังหวัดพิษณุโลก จากนั้นใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เลือกตัวอย่างจากแต่ละอำเภอมาเก็บข้อมูล

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลของการวิจัยนี้ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์และการจดบันทึก ใช้ในการศึกษาต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามมาตรฐาน GAP: Seed และการเปรียบเทียบต้นทุนเมล็ดพันธุ์ตามระบบ (GAP: Seed) กับราคาจำหน่ายจากภาครัฐและภาคเอกชน

2. แบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูลปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามระบบมาตรฐาน GAP: Seed ตามข้อกำหนด เกณฑ์ และวิธีการตรวจประเมินระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (GAP: Seed) ของกรมวิชาการเกษตร กระทรวง

เกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ทั้งนี้ ใน การเก็บข้อมูลตามการวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยนี้ ดำเนินการดังนี้

1. การศึกษาต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามมาตรฐาน (GAP: Seed) และการ เปรียบเทียบต้นทุนเมล็ดพันธุ์ตามระบบ (GAP: Seed) กับราคาจำหน่ายจากภาครัฐและภาคเอกชน ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ด้วยทฤษฎีการบัญชีเพื่อการตัดสินใจในระยะสั้น ด้านการตัดสินใจจะผลิตเองหรือซื้อจาก บุคคลภายนอก (Make or Buy Decision)

2. ในการศึกษาปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามข้อกำหนด เกณฑ์ และวิธีการตรวจ ประเมินระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (GAP: Seed) ของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร วิเคราะห์ข้อมูลตามหลัก สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ด้วยค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยของการวิจัยนี้ แสดงตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. ต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามมาตรฐาน GAP: Seed

ตาราง 1 แสดงต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามมาตรฐาน GAP: Seed ต่อพื้นที่ 1 ไร่

รายการ	ต้นทุนรวม (บาท/ไร่)
1. ต้นทุนด้านการเตรียมพื้นที่ปลูก	
- ค่าจ้างไถแปร	250
- ค่าจ้างไถคราด	200
- ค่าจ้างไถย่ำ	200
- ค่าน้ำมันสูบน้ำเข้านา	120
2. ค่าเมล็ดพันธุ์	400
3. ค่าจ้างหว่านเมล็ดพันธุ์ข้าว	70
4. ต้นทุนในการควบคุมวัชพืช	
- ค่าจ้างฉีดสารกำจัดวัชพืช	60
- ค่าสารกำจัดวัชพืช	150
- ค่าน้ำมันสูบน้ำเข้านาเพื่อคุมวัชพืช	100

ตาราง 1 (ต่อ)

รายการ	ต้นทุนรวม (บาท/ไร่)
5. ต้นทุนในการใส่ปุ๋ยในนา	
- ค่าจ้างหว่านปุ๋ย	150
- ค่าปุ๋ย	920
- ค่าน้ำมันสูบน้ำเข้านาเพื่อหล่อเลี้ยงข้าว	200
6. ต้นทุนการกำจัดข้าววัชพืชและพันธุ์ปน	400
7. ต้นทุนในการกำจัดศัตรูพืช	
- ค่าจ้างฉีดสารกำจัดศัตรูพืช	120
- ค่าสารกำจัดศัตรูพืช	180
8. ต้นทุนค่าจ้างรถเก็บเกี่ยว	550
9. ค่ารถบรรทุกเมล็ดพันธุ์หลังการเก็บเกี่ยว	300
10. ค่าจ้างตากลดความชื้นเมล็ดพันธุ์	160
11. ค่าเช่านา	1,000
รวม	5,530

ข้อมูลจากการวิจัยพบว่าปริมาณผลผลิตต่อไร่ที่เก็บเกี่ยวได้เป็นข้าวเปลือกที่ความชื้น 25% จำนวน 782 กิโลกรัม และเมื่อลดความชื้นให้เหลือ 12% ตามมาตรฐาน GAP: Seed น้ำหนักข้าวเปลือกเหลือ 640 กิโลกรัม จากนั้นนำไปคัดแยกเศษฟางและสิ่งปนเปื้อนออก เหลือเป็นเมล็ดพันธุ์ตามมาตรฐาน GAP: Seed 568 กิโลกรัม ดังนั้น ต้นทุนเมล็ดพันธุ์ข้าวตามมาตรฐาน GAP: Seed คือ 5,530 บาท/568 กิโลกรัม = 9.74 บาท/กิโลกรัม

2. การเปรียบเทียบต้นทุนเมล็ดพันธุ์ตามระบบ GAP: Seed กับราคาจำหน่ายจากภาครัฐและภาคเอกชน

เมล็ดพันธุ์ที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นพันธุ์พิษณุโลก 2 ข้อมูลราคาเมล็ดพันธุ์จากภาครัฐและร้านค้าเอกชนจึงเก็บเฉพาะราคาของพันธุ์พิษณุโลก 2 ซึ่งผลการวิจัยพบว่าราคาเฉลี่ยข้าวเปลือกที่ความชื้น 25% คือ 6,200 บาท/ตัน ราคาจากหน่วยงานภาครัฐคือศูนย์ข้าวพิษณุโลก 21 บาท/กิโลกรัม สหกรณ์การเกษตรพรหมพิราม 16 บาท/กิโลกรัม ส่วนราคาเฉลี่ยจากร้านค้าภาคเอกชนคือ 17.8 บาท/กิโลกรัม ซึ่งแสดงการเปรียบเทียบได้ ดังนี้

ตาราง 2 แสดงการเปรียบเทียบราคาเมล็ดพันธุ์จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และการผลิตเอง ตาม GAP: Seed

แหล่งเมล็ดพันธุ์		ราคา (บาท/กิโลกรัม)
การผลิตใช้เองตามระบบมาตรฐาน GAP: Seed		9.74
หน่วยงาน	ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว	21
ภาครัฐ	สหกรณ์การเกษตร	16
ร้านค้าภาคเอกชน		17.80

3. การศึกษาปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามข้อกำหนด เกณฑ์ และวิธีการตรวจประเมินระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (GAP: Seed) ของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

สำหรับการวิจัยส่วนนี้ใช้แบบสอบถามทั้งหมด 395 ฉบับ มีอัตราการตอบกลับ 61.27% คือ 242 ฉบับ ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่มีข้อมูลครบถ้วนถูกต้องและใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ทั้งหมด ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

ตาราง 3 แสดงจำนวนและร้อยละของเกษตรกร จำแนกตามระยะเวลาในการทำอาชีพทำนา และแหล่งเมล็ดพันธุ์ที่เกษตรกรใช้ในการเพาะปลูก

สถานภาพ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ระยะเวลาในการทำอาชีพทำนา		
น้อยกว่า 3 ปี	44	18.18
ระหว่าง 3 ถึง 5 ปี	58	23.97
มากกว่า 5 ปี แต่ไม่ถึง 10 ปี	78	32.23
ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป	62	25.62
รวม	242	100.0
แหล่งเมล็ดพันธุ์ที่ซื้อมาใช้ในการเพาะปลูก		
ผลิตเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง	22	9.09
ซื้อจากเกษตรกรด้วยกัน	46	19.01
ซื้อจากร้านค้าเอกชน	122	50.41
ซื้อจากหน่วยงานภาครัฐ	52	21.49
รวม	242	100.0

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามข้อกำหนด เกณฑ์และวิธีการตรวจประเมินระบบการจัดการคุณภาพ : การปฏิบัติการทางการเกษตรที่ดีสำหรับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (GAP: Seed)

ตาราง 4 แสดงระดับปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามข้อกำหนด เกณฑ์ และวิธีการตรวจประเมินระบบการจัดการคุณภาพ GAP: Seed ของกรมวิชาการเกษตร ในความคิดเห็นของเกษตรกรในจังหวัดพิษณุโลก

ข้อกำหนด เกณฑ์ และวิธีการตรวจประเมินระบบการจัดการคุณภาพ : การปฏิบัติการทางการเกษตรที่ดีสำหรับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (GAP: Seed) ของกรมการข้าว	\bar{x}	SD	ระดับ
1. พื้นที่ปลูก			
● พื้นที่นาติดต่อกันหรือใกล้เคียงกัน เนื้อที่ไม่ต่ำกว่า 50 ไร่	3.84	0.687	มาก
● พื้นที่นาเป็นที่ราบลุ่ม สามารถควบคุมระดับน้ำได้	2.89	0.712	ปานกลาง
● พื้นที่แปลงปลูกมีเส้นทางคมนาคมเข้าถึง	3.22	0.822	ปานกลาง
● ดินในแปลงมีความอุดมสมบูรณ์สม่ำเสมอทั่วแปลง	3.82	0.564	มาก
● ดินในแปลงสามารถอุ้มน้ำได้ดี	3.78	0.641	มาก
● แปลงปลูกไม่เป็นพื้นที่เสี่ยงต่อการสูญเสียคุณภาพเมล็ดพันธุ์	4.16	0.711	มาก
● พื้นที่นาต้องปลูกข้าวพันธุ์เดียวกับที่ปลูกในฤดูก่อน	4.24	0.684	มาก
● การจัดข้อมูลประกอบการกำจัดพันธุ์ปนเมื่อปลูกข้าวพันธุ์แตกต่างจากฤดูก่อน	3.92	0.674	มาก
2. การเตรียมเมล็ดพันธุ์			
● การเลือกพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่	2.94	0.785	ปานกลาง
● การใช้เมล็ดพันธุ์ตรงตามพันธุ์	3.01	0.944	มาก
● เมล็ดพันธุ์ต้องมีความงอกไม่ต่ำกว่า 80%	3.89	0.845	มาก
● เมล็ดพันธุ์มีพันธุ์อื่นปนได้ไม่เกิน 0.20% โดยน้ำหนัก	3.22	0.645	ปานกลาง
● การใช้เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตเองต้องผ่านการรับรองจากกรมวิชาการเกษตร	4.32	0.712	มาก
3. การเตรียมดิน การปลูก และการดูแลรักษา			
● การเตรียมดิน ปรับพื้นที่ให้เรียบสม่ำเสมอ เพื่อลดวัชพืชและข้าวปน	3.96	0.756	มาก
● การปลูกในช่วงเวลาที่เหมาะสม	4.12	0.685	มาก
● การกำจัดวัชพืชที่ดี ไม่มีวัชพืชขึ้นรบกวน หรือมีน้อยกว่า 20% ของพื้นที่	4.32	0.832	มาก
● การใส่ปุ๋ยเคมีอย่างถูกต้องทั้งอัตราและเวลาที่ใส่ /มีการปรับปรุงดิน	3.22	0.847	ปานกลาง
● การจัดการน้ำอย่างเหมาะสมในช่วงสร้างรวงอ่อนและออกดอก	3.43	0.765	ปานกลาง
4. การผลิตให้ปลอดจากพันธุ์ปน			
● การปลูกซ่อมต้องใช้เมล็ดพันธุ์จากแหล่งเดียวกัน	4.35	0.896	มาก

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อกำหนด เกณฑ์ และวิธีการตรวจประเมินระบบการจัดการคุณภาพ : การปฏิบัติการ ทางการเกษตรที่สำคัญสำหรับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (GAP: Seed) ของกรมการข้าว	\bar{X}	SD	ระดับ
<ul style="list-style-type: none"> ● การตรวจถนอมพันธุ์พันธุ์ต้องไม่น้อยกว่า 3 ครั้งตลอดระยะเวลาการปลูก ● การตรวจถนอมพันธุ์พันธุ์ตรงตาม ระยะกล้า ระยะแตกกอ ระยะออกดอก ระยะข้าวโน้มรวง และระยะเมล็ดสุกแก่ ● อัตราการมีข้าวพันธุ์อื่นปนไม่เกิน 0.5% 	3.98	0.879	มาก
5. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว <ul style="list-style-type: none"> ● การเก็บเกี่ยวในระยะที่เหมาะสม (หรือหลังวันออกดอก 25-35 วัน) ● การรักษาความสะอาดของอุปกรณ์และภาชนะในการเก็บเกี่ยวและนวด ● การลดความชื้นเมล็ดพันธุ์ให้ไม่เกิน 12% ● กรณีใช้เครื่องนวด ให้ลดความชื้นภายใน 24 ชั่วโมงหลังการเก็บเกี่ยว ● วิธีและอุปกรณ์การเก็บเกี่ยวต้องสะอาด ไม่กระทบคุณภาพผลผลิต 	4.01	0.694	มาก
6. การเก็บรักษาและการขนย้ายผลิตผลภายในแปลง <ul style="list-style-type: none"> ● ความสะอาดของสถานที่เก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ ● ความมิดชิด การระบายอากาศของสถานที่เก็บรักษา ที่สามารถป้องกันอันตรายจากสภาพแวดล้อม โรค แมลง และศัตรูพืชอื่นๆ ● การเก็บเป็นสัดส่วน เพื่อป้องกันการปนจากข้าวพันธุ์อื่น ● อุปกรณ์และพาหนะในการขนย้ายต้องสะอาดปราศจากการปนเปื้อน ● ความเคร่งครัดในการขนย้ายผลิตผลอย่าง ● การติดรหัสหรือเครื่องหมายแสดงรุ่นหรือแหล่งที่เก็บเกี่ยวฯ 	4.04	0.845	มาก
7. การจัดการกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลิตผลคุณภาพ <ul style="list-style-type: none"> ● การปฏิบัติและการจัดหาตามแผนควบคุมการผลิต ● การคัดแยกผลิตผลต่อคุณภาพไว้ต่างหาก 	3.78	1.115	มาก
8. การบันทึกข้อมูล <ul style="list-style-type: none"> ● การบันทึกประวัติการเพาะปลูก ● การบันทึกการเตรียมดิน การปลูกและดูแลรักษา ● การบันทึกการตรวจวัดพันธุ์พันธุ์ ● การบันทึกการกำจัดวัชพืช ● การบันทึกการสำรวจและการป้องกันกำจัดศัตรูพืช ● การบันทึกการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ● การบันทึกการจัดการเพื่อให้ได้ผลิตผลคุณภาพ 	3.86	0.898	มาก
	3.92	1.012	มาก
	3.88	1.104	มาก
	3.78	0.879	มาก
	3.88	0.968	มาก
	3.01	0.652	ปานกลาง
	3.92	0.812	มาก
	3.24	0.945	ปานกลาง
	3.89	0.845	มาก
	4.01	1.016	มาก
	3.93	1.112	มาก
	2.42	0.852	น้อย
	3.34	0.734	ปานกลาง
	2.66	0.836	น้อย
	2.47	1.215	น้อย
	3.86	0.912	มาก
	3.68	0.897	มาก
	3.82	0.822	มาก

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีตามระบบ GAP คือ 9.26 บาท/กิโลกรัม

2. ผลการเปรียบเทียบต้นทุนเมล็ดพันธุ์ข้าวพบว่าเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผลิตเองตามระบบ GAP: Seed ราคาต่ำที่สุด คือ 9.26 บาท/กิโลกรัม เมื่อเปรียบเทียบกับราคาจากศูนย์ข้าวพิษณุโลก 20 บาท/กิโลกรัม สหกรณ์การเกษตรพรหมพิราม 15 บาท/กิโลกรัม และราคาเฉลี่ยจากร้านค้าเอกชน คือ 17.8 บาท/กิโลกรัม

3. ผลการศึกษาระดับปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามข้อกำหนด เกณฑ์ และวิธีการตรวจประเมินระบบการจัดการคุณภาพ : การปฏิบัติการทางการเกษตรที่ดีสำหรับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (GAP: Seed) ของกรมวิชาการเกษตร พบว่าปัญหาส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ ได้แก่ 1) การปลูกซ่อมต้องใช้เมล็ดพันธุ์จากแหล่งเดียวกัน 2) การใช้เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตเองต้องผ่านการรับรองจากกรมวิชาการเกษตร 3) การกำจัดวัชพืชที่ดี ไม่มีวัชพืชขึ้นรบกวนหรือมีน้อยกว่า 20% ของพื้นที่

จากผลการวิจัยของการวิจัยนี้ สามารถอภิปรายผลการศึกษาดังแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แหล่งที่ซื้อเมล็ดพันธุ์มาใช้ในการปลูก

ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรในจังหวัดพิษณุโลกร้อยละ 50.41 ซื้อเมล็ดพันธุ์จากร้านค้าเอกชน ร้อยละ 21.49 ซื้อเมล็ดพันธุ์จากหน่วยงานภาครัฐ ร้อยละ 19.01 ซื้อเมล็ดพันธุ์จากเกษตรกรด้วยกัน ในขณะที่กลุ่มที่น้อยที่สุด คือ ร้อยละ 9.09 ผลิตและเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง จะเห็นได้ว่าเกษตรกรในพิษณุโลกส่วนใหญ่หรือร้อยละ 90.91 ซื้อเมล็ดพันธุ์จากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการเพาะปลูก ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาความเป็นไปได้ในการลงทุนผลิตเมล็ดพันธุ์ของศูนย์ข้าวชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก (สุพรรณรัตน์ ทองฟัก และคณะ, 2556) ที่ชี้ให้เห็นว่าร้อยละ 85 ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ไม่เก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ใช้เอง แต่ใช้วิธีจัดซื้อเมล็ดพันธุ์จากศูนย์ข้าวชุมชน ร้านค้าเอกชน หรือเกษตรกรด้วยกันเอง ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐควรเร่งให้ความรู้ที่ถูกต้องและส่งเสริมการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีในการปลูก

2. ต้นทุนข้าวตามระบบ GAP: Seed และการเปรียบเทียบต้นทุนเมล็ดพันธุ์ข้าวจากแหล่งต่างๆ

ผลการวิจัยพบว่าต้นทุนเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผลิตเองตามระบบ GAP: Seed คือ 9.70 บาท/กิโลกรัม ส่วนราคาเมล็ดพันธุ์จากสหกรณ์การเกษตรราคา 15 บาท/กิโลกรัม /ร้านค้าเอกชน 17.8 บาท/กิโลกรัม และหน่วยงานภาครัฐ 20 บาท/กิโลกรัม ซึ่งต้นทุนเมล็ดพันธุ์ข้าวตามระบบ GAP: Seed ต่ำที่สุด และตามทฤษฎีการบัญชีเพื่อการจัดการเรื่องการตัดสินใจจะผลิตเองหรือซื้อจากบุคคลภายนอก (Make or Buy Decision) กำหนดไว้ว่าในการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดนั้น ต้องพิจารณาต้นทุนในแต่ละทางเลือกแล้วเลือกทางเลือกที่มีต้นทุนต่ำที่สุด (นวพร บุศยสุนทร และคณะ, 2555) ดังนั้น เมื่อต้นทุนในการผลิตเองต่ำกว่าต้นทุนจากการซื้อภายนอก การผลิตเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เองจึงเป็นทางเลือกที่ดีสำหรับการตัดสินใจของเกษตรกร

3. ปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามข้อกำหนด เกณฑ์ และวิธีการตรวจประเมินระบบการจัดการคุณภาพ: การปฏิบัติการทางการเกษตรที่ดีสำหรับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (GAP: Seed) ของกรมวิชาการเกษตร ในความคิดเห็นของเกษตรกรในจังหวัดพิษณุโลก

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ที่มีความรุนแรงในระดับมาก โดยปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ

3.1 ปัญหาการปลูกซ่อมต้องใช้เมล็ดพันธุ์จากแหล่งเดียวกัน หมายถึง ปัญหาในการจัดหาเมล็ดพันธุ์ในการปลูกซ่อมให้เป็นเมล็ดพันธุ์จากแหล่งเดียวกันกับการปลูกครั้งแรก กล่าวคือ ข้าวที่เป็นต้นอ่อนมักถูกกัดกินโดยศัตรูข้าว เช่น หอยเชอรี่ ปูนา เป็นต้น ทำให้ต้นอ่อนข้าวหายไปเป็นหย่อมๆ ไม่สม่ำเสมอทั้งแปลงนา จึงต้องมีการปลูกซ่อมในบริเวณที่ต้นอ่อนหายไป ซึ่งการหาเมล็ดพันธุ์จากแหล่งเดียวกันในช่วงที่เว้นระยะเวลาห่างกันระหว่างการปลูกครั้งแรกกับการปลูกซ่อมอาจทำได้ยาก เพราะเมล็ดพันธุ์รุ่นที่ใช้เพาะปลูกจะมีอายุการใช้เพาะปลูกจำกัด จึงมักถูกจำหน่ายหรือใช้หมดไปตั้งแต่ช่วงต้นฤดูการเพาะปลูกครั้งแรก ดังนั้นปัญหานี้จึงถูกจัดเป็นปัญหาระดับมากในความคิดเห็นของเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อารีวรรณ แซ่ตระกูล (2555) ที่รายงานว่าการเกษตรกรมีทัศนคติต่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามระบบ GAP: Seed ว่าการผลิตตามระบบ GAP เพิ่มความยุ่งยากในกระบวนการผลิต

3.2 ปัญหาการใช้เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตเองต้องผ่านการรับรองจากกรมวิชาการเกษตร หมายถึงว่า หากเกษตรกรต้องการใช้เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตเองในฤดูกาลก่อนมาเป็นเมล็ดพันธุ์ในการเพาะปลูกในฤดูกาลปัจจุบัน เพื่อทำการผลิตและขอการรับรอง GAP: Seed ของเมล็ดพันธุ์ในรุ่นปัจจุบัน เมล็ดพันธุ์จากฤดูกาลก่อนที่จะนำมาใช้ต้องได้รับการรับรองจากกรมวิชาการเกษตรว่ามีคุณภาพดีสามารถใช้เป็นต้นพันธุ์ในฤดูกาลปัจจุบันได้ ซึ่งขั้นตอนนี้เป็นปัญหาในระดับมากในความคิดเห็นของเกษตรกรเพราะในปัจจุบันเกษตรกรที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เองมีน้อยมากและเกือบ

ทั้งหมดจะเป็นเมล็ดพันธุ์ที่ไม่ได้ขอการรับรองจากหน่วยงานใดๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อุษณีย์ เสียงพานิช (2554) ที่ระบุว่าเกษตรกรที่ทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ใช้เองมีน้อยมากเพียงร้อยละ 9.09 ของเกษตรกรทั้งหมดเท่านั้น ดังนั้นหากเกษตรกรต้องการเข้าสู่กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามกระบวนการของการรับรองมาตรฐาน GAP: Seed ของกรมวิชาการเกษตร โอกาสที่จะใช้เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตเองเป็นเมล็ดพันธุ์ในการเพาะปลูกและเป็นเมล็ดพันธุ์ที่ได้รับการรับรองจึงน้อยมาก

3.3 ปัญหาการกำจัดวัชพืชที่ดีไม่มีวัชพืชขึ้นรบกวนหรือมีน้อยกว่า 20% ของพื้นที่ หมายถึง ปัญหาในการกำจัดและควบคุมให้วัชพืชในแปลงนาไม่มีเกินร้อยละ 20 ของพื้นที่นาทั้งหมดที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ซึ่งเป็นปัญหาในระดับมากในความคิดเห็นของเกษตรกรเพราะปัญหาข้าววัชพืชซึ่งเป็นวัชพืชชนิดหนึ่งที่มีลักษณะเหมือนข้าว แต่เป็นข้าวที่ไม่มีคุณภาพ เมล็ดแดง และเป็นพืชที่แย่งอาหารจากข้าวในแปลง เป็นปัญหาแก้ไขได้ยากในทุกพื้นที่ของประเทศไทย เป็นปัญหาต่อเนื่องมาจากปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีที่เกษตรกรต้องใช้ในการเพาะปลูก ทำให้เกษตรกรต้องใช้เมล็ดพันธุ์ที่หาซื้อง่ายในท้องตลาดที่ไม่ได้รับรับรองคุณภาพและอาจมีข้าววัชพืชปะปนมาใช้ในการเพาะปลูก ทำให้ข้าววัชพืชแพร่กระจายเป็นปัญหาที่แก้ไขได้ยากในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มาชะสิริ เขาวงกุล และคณะ (2554) ที่รายงานไว้ว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้เมล็ดพันธุ์ข้าวไม่ผ่านมาตรฐานข้าวพันธุ์คือปัญหาวัชพืช โดยในแปลงนาหว่านจะกำจัดข้าววัชพืชได้ยากกว่าแบบนาดำ

เอกสารอ้างอิง

กรมการข้าว. (2554). *กรมการข้าวเปิดยุทธศาสตร์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพอีกแนวหนึ่งในการลดปัญหาเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล*. กรุงเทพฯ: กรมการข้าว.

กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. (2557). *ข้อกำหนด เกณฑ์ และวิธีการตรวจประเมินระบบการจัดการคุณภาพ : การปฏิบัติการทางการเกษตรที่ดีสำหรับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (GAP: Seed)*. Retrieved from การถ่ายทอดและฝึกอบรมเกษตรกร เพื่อเตรียมความพร้อม GAP : Seed. ค้นเมื่อ 8 มกราคม 2557, จาก <http://www.nakhonnayok.go.th/ppisnayok/knowledge2/index.html>

จันทร์จิรา พึ่งวิริยะ. (2552, 27 กรกฎาคม). *โค้งสุดท้ายส่งออกข้าว เป้า 8.5 ล้าน ล้นสุดตัว*. โพสต์ทูเดย์.

ดวงกมล เริ่มตระกูล. (2551). *ขั้นตอนการปลูกข้าวเพื่อลดต้นทุน*. ค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2555, จาก http://riceproduct.org/index.php?option=com_content&task=view&id=138&Itemid=1

นวพร บุศยสุนทร ประจิด หาวัตร ศรีณย์ ชูเกียรติ วิศรุต ศรีบุญนาถ และวศธร ชูติภิญโญ. (2555). *การบัญชีบริหาร*. กรุงเทพฯ: แมคกรอ-ฮิล.

มาฆะสิริ เขาวกุล ธนัส กนกเทศ และศิริินภา ปาเฉย. (2554). *โครงการศึกษาเชิงปฏิบัติการการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเพื่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวและการพัฒนาระบบตลาดเมล็ดพันธุ์ข้าว จังหวัดชัยนาท*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสนับสนุนกองทุนการวิจัย.

วิบูลย์ หงสยาภรณ์. (2553). *รายงานผลการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตข้าวคุณภาพดี จังหวัดพิษณุโลก : กรณีนำร่องศูนย์ข้าวชุมชน อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ปี 2552*. สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก กรมส่งเสริมการเกษตร.

ศักดิ์ดา ศรีนิเวศน์. (2551). *ไปดูข้าวที่เวียดนามปลูก*. สำนักพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร.

สมพร อิศวิลานนท์. (2554). *ตลาดข้าวโลก ตลาดข้าวอาเซียนกับความสามารถในการแข่งขันของข้าวไทยในอนาคต*. ใน *การประชุมวิชาการข้าว เนื่องในโอกาสวันข้าวและชาวนาแห่งชาติ ครั้งที่ 2*. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2552). *ข้อมูลพื้นฐานเศรษฐกิจการเกษตร*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (ม.ม.ป.). *จังหวัดที่มีผลผลิตข้าวมากที่สุด 10 ลำดับ พ.ศ. 2552-2554*. กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่. (2557). *สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก สำนักงานเกษตรจังหวัดดีเด่นระดับเขต ประจำปี 2554*. สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่. ค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2557, จาก <http://www.ndoae.doe.go.th/article2010/2011017.html>

สุพรรณรัตน์ ทองฟัก นิภาภรณ์ อนุวัชกุล ปวีรัฐ ภัคดีณรงค์ และมนตรี ธรรมพัฒนากุล. (2556). *การศึกษาความเป็นไปได้ในการลงทุนผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน ในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก*. *วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร*, 7(ฉบับพิเศษ), 67-73.

อัทธ์ พิศาลวานิช. (2554). *การเปรียบเทียบศักยภาพการผลิตและการค้าข้าวไทยและเวียดนามในตลาดอาเซียน*. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*, 31(2), 158-170

อัคร์ พิศาลวานิช ทศสุรีย์ เปรมศรีรัตน์ อุมาวดี เพชรหวล พรพงศ์ สุमानนท์ ศุภรัตน์ พันธุ์ฉลาด

(2554). *โครงการศึกษาความอยู่รอดของข้าวไทยภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน.*

กรุงเทพฯ: สำนักงานสนับสนุนกองทุนการวิจัย (สกว.).

อารีวรรณ แซ่ตระกูล. (2555). *การวิเคราะห์เปรียบเทียบการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามวิถีท้องถิ่นกับ*

การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามระบบการจัดการคุณภาพทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรใน

เขตที่ดินพระราชทาน. กรุงเทพฯ: สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม.

อุษณีย์ เส็งพานิช. (2554). *การจัดการเมล็ดพันธุ์ข้าวตามระบบการเกษตรที่ดี (GAP) เพื่อเพิ่ม*

ศักยภาพการแข่งขันในตลาดโลกแบบพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน: ศึกษาเฉพาะกรณีของ

เกษตรกรในเขตจังหวัดพิษณุโลก. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.